

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Университет имени Гоце Делчева,
г. Штип, С. Македония

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 / 8-9 октябрия 2020 / 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
С. Македонија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
С. Македонија
Goce Delcev University in Stip,
N. Macedonia

Воронешки државен универзитет
Русија
Воронежский государственный университет
Россия
Voronezh State University
Russia

Петта меѓународна научна конференција

Пятая международная научная конференция

Fifth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЯ, КУЛЬТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЙ CONFERENCE PROCEEDINGS

8-9 октомври 2020 | 8-9 октябрия 2020 | 8-9 October 2020

Штип

Штип

Stip

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

ФИЛКО
FILKO

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Марјана Розенфелд (руски јазик)
Билјана Иванова (англиски јазик)
Снежана Кирова (англиски јазик)
Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков
Наташа Сараfoва
Ирина Аржанова
Кире Зафиров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование (5 ;
2020 ; Штип)

Зборник на трудови / Петта меѓународна научна конференција ФИЛКО
филологија, култура и образование, 8-9 октомври 2020, Штип = Сборник
статей / Пятая международная научная конференция ФИЛКО филология,
культура и образование, 8-9 октября 2020, Штип = Conference proceedings
/ Fifth International scientific conference FILKO philology, culture and
education, 8-9 October 2020, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”,
2021. - 465 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-787-2

1. Напор. ств. насл.

а) Културологија -- Собири

COBISS.MK-ID 52932613

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Жана Грачева, Филолошки факултет при ВГУ
Весна Коцева, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Драгана Кузмановска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Татјана Стојановска Иванова (Македонија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Софија Алемпиевиќ (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Татјана Атанасоска (Австрија)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Јулиа Дончева (Бугарија)
Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (Босна и Херцеговина)
Волф Ошлис (Германија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Михал Ванке (Полска)
Мајкл Рокланд (САД)
Даниела Костадиновиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Неџати Демир (Турција)
Шерифе Сехер Ерол Чалџшкан (Турција)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Марија Рејес Ферер (Шпанија)
Технички секретар
Нагаша Сарафова
Јована Караниќиќ-Јосимовска
Ирина Аржанова
Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Жанна Грачева, Филологический факультет при ВГУ
Весна Коцева, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Драгана Кузмановска (Македония)
Ева Ѓергиевска (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Татјана Стојановска-Иванова (Македония)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Софья Алемпиевич (Россия)
Татјана А. Тернова (Россия)
Татјана Атанасоска (Австрия)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Юлиа Дончева (Болгария)
Биљана Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)
Вольф Ошлис (Германия)
Волфганг Моч (Германия)
Мария Рейес Феррер (Испания)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Ева Бартос (Польша)
Михал Ванке (Польша)
Майкл Рокланд (США)
Даниела Костадинович (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Тамара Валчич-Булич (Сербия)
Ахмед Гюншен (Турция)
Неджати Демир (Турция)
Шерифе Сехер Эрол Чалышкан (Турция)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Ученый секретарь
Нагаша Сарафова
Йована Караникич-Йосимовска
Ирина Аржанова

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Костадин Голаков

Наташа Сарафова

Ирина Аржанова

Кире Зафиров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Zhana Gracheva, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)
Dragana Kuzmanovska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)
Violeta Dimova (Macedonia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Sofya Alempijevic (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Tatjana Atanasoska (Austria)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)
Wolf Ochlies (Germany)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Ewa Bartos (Poland)
Michal Wanke (Poland)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Maria Reyes Ferrer (Spain)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Necati Demir (Turkey)
Şerife Seher Erol Çalışkan
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Michael Rockland (USA)
Conference secretary
Natasha Sarafova
Jovana Karanikic-Josimovska
Irina Arzhanova
Editor in Chief
Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)
Maryana Rozenfeld (Russian)
Biljana Ivanova (English)
Snezana Kirova (English)
Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Kostadin Golakov
Natasha Sarafova
Irina Arzhanova
Kire Zafirov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faculty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Suzana R. Bunčić - ANDRIĆ'S EARLY STORIES WITH ELEMENTS OF ALLEGORY AND SATIRE	13
2. Катерина Видова - ГЛАГОЛСКИОТ ПРИЛОГ ВО УЛОГА НА ПРИЛОШКА ОПРЕДЕЛБА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ АНГЛИСКИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ	19
3. Ана Витанова - Рингачева - СОБИРАЧИТЕ НА МАКЕДОНСКОТО НАРОДНО ТВОРЕШТВО ОД ЦЕПЕНКОВ ДО ДЕНЕС (НА 100-ГОДИШНИНАТА ОД СМРТТА НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ)	27
4. Бранка Гривчевска - МОДУЛАЦИЈАТА КАКО ПРЕВЕДУВАЧКА ПОСТАПКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПАЛОМАР“ ОД ИТАЛО КАЛВИНО	33
5. Сашка Грујовска-Миланова - ИНТЕГРАЦИЈА НА ГЕРМАНИЗМИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	43
6. Јованка Денкова - СОЦИЈАЛНИТЕ РАСКАЗИ НА АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ И БОРИС БОЈАЏИСКИ	49
7. Марија Ѓорѓиева Димова - ИНТЕРДИСКУРСИВНИТЕ ДИЈАЛОЗИ НА ЛИРИКАТА.....	57
8. Ивана Ѓорѓиева, Александар Нацов - ГАСТРОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА.....	69
9. Биљана Иванова, Драгана Кузмановска, Снежана Кирова ПРЕДНОСТИ ПРИ УЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ОД НАЈМАЛА ВОЗРАСТ	75
10. Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Цвета Мартиновска Банде ЈАЗИЧЕН КОРПУС НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ	79
11. Лела Ивановска - КРЕАТИВНОСТА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК	87
12. Natka Jankova Alagjovska - INTERCULTURAL COMMUNICATION CONGITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN OUR COUNTRY AND ABROAD	95
13. Сашка Јовановска - УСВОЈУВАЊЕ ВТОР ЈАЗИК- ПЕДАГОШКА ГРАМАТИКА	105
14. Луси Караниколова-Чочоровска - „ПРОСВЕТИТЕЛСТВОТО ВО ЈУЖНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ“ (ПРЕГЛЕД)	113
15. Карначук Ирина Јурьевна - ПОРЯДОК СЛОВ И ИНВЕРСИЈА КАК СПОСОБИ ВЪРАЖЕНИЯ ЕКСПРЕССИВНОСТИ	119
16. Милена Касапоска-Чадловска - ГРАМАТИКАТА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ФРАНЦУСКИ ЈАЗИК ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ	123
17. Лидија Ковачева - ДЕМОНОЛОШКИТЕ ПРЕТСТАВИ КАЈ АСИРЦИТЕ И БАБИЛОНЦИТЕ	133
18. Славчо Ковилоски - ПРОТОТИПИ НА ЖЕНСКИ ЛИКОВИ ВО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ФОЛКЛОРОТ ОД XIX ВЕК	141
19. Весна Кожинкова - РЕФЕРЕНЦИЈАЛНОСТА ВО РОМАНОТ „МЕМОАРИТЕ НА АЛБЕРТ АЛНШТАН“ ОД КИРЕ ИЛИЕВСКИ.....	149

20. Кристина Костова, Марија Крстева, Наталија Попзарјева, Крсте Илиев, Драган Донеv - ДРАМАТА ВО СРЕДЕН ВЕК КАКО ОСНОВА ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ НА КУЛТУРНИОТ ИДЕНТИТЕТ ВО АНГЛИЈА	155
21. Мирјана Коцалева, Александра Стојанова, Билјана Златановска, Наташа Стојковиќ - ПРИМЕНА НА РАЗЛИЧНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ПРЕДМЕТИ	163
22. Весна Коцева - ГЛАВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМУНИКАТИВНИОТ ПРИСТАП	169
23. Весна Коцева, Марија Тодорова - ОСНОВНИ НАЧЕЛА НА ПРИРОДНИОТ ПРИСТАП НА КРЕШЕН И ТЕРЕЛ	177
24. Даниела Коцева, Шукрије Барути, Снежана Мирасчиева - ЈАЗИКОТ И ГОВОРОТ ВО ФУНКЦИЈА НА ОПШТЕСТВЕНА И ИНДИВИДУАЛНА АДАПТАЦИЈА	183
25. Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева - РЕФЛЕКСИЈАТА НА ОДДЕЛНИ ТЕЛЕВИЗИСКИ СОДРЖИНИ И ПОЈАВАТА НА НАСИЛСТВО КАЈ ДЕЦАТА	191
26. Драгана Кузмановска, Лидија Ристова, Биљана Иванова МОЌТА НА ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ВО СВЕТОТ НА РЕКЛАМИТЕ	199
27. Marija Kusevska - WHERE DIRECTNESS AND INDIRECTNESS RESIDE	207
28. Лидија Лумпова - СООТНОШЕНИЕ ГОЛОСА АВТОРА И ГОЛОСОВ ГЕРОЕВ В ХУДОЖЕСТВЕННИХ СИСТЕМАХ ТОЛСТОГО И ДОСТОЕВСКОГО (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА -ЭПОПЕИ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР», РОМАНОВ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ», «ИДИОТ», «БРАТЪЯ КАРАМАЗОВЫ»)	215
29. Ранко Младеноски - ХИПОТЕКСТОТ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	223
30. К.А. Нагина - ТВОРЧЕСТВО Л.Н. ТОЛСТОГО В ПРОСТРАНСТВЕ СОВРЕМЕННОГО ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	233
31. Георгиј Недјурмагомедов - ФОРМИРОВАНИЕ МЕТАПРЕДМЕТНЫХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	241
32. Першина Татьяна Ивановна - ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ГЕОГРАФИИ	247
33. Мария Попова - РОЛЬ И ФУНКЦИИ МУЗЕЕВ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ГУМАНИТАРИЯ	253
34. Vesna Prodanovska-Poposka - ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION: AN OVERVIEW OF A SET OF EXERCISES FOR IMPROVING ENGLISH LONG /i:/ AND /u:/ VOWELS	259
35. Цветанка Ристова Магловска, Младен Мицевски ИСКУСТВЕНО УЧЕЊЕ КАКО АЛАТКА ЗА ИНСПИРИРАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО УГОСТИТЕЛСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	265
36. Петја Рогич, Драган Донеv - МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО БУГАРСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА „ВУЈКО ВАЊА“ ОД АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ ВО ОДНОС НА МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО СРПСКИОТ ПРЕВОД	273

37. Наташа Сарафова - ВЛИЈАНИЕТО НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА И КУЛТУРНИТЕ ПОЛИТИКИ ВРЗ ВИДЛИВОСТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ КНИЖЕВНОСТИ (Пример : Норвешка книжевност)	281
38. Наташа Сарафова, Марица Тасевска - АСПЕКТИ НА КНИЖЕВНИТЕ ИНДУСТРИИ ВО НОРВЕШКА	291
39. Simona Serafimovska - STRUCTURE OF THE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AT THE UNIVERSITIES IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA	297
40. Елена Владимировна Сидорова - ЛОГИЧЕСКИЕ ОШИБКИ В ПИСЬМЕННЫХ РАБОТАХ УЧАЩИХСЯ	305
41. Александра Стојанова, Мирјана Коцалева, Наташа Стојковиќ, Билјана Златановска - ПРИМЕНА НА VARK МОДЕЛОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА УЧЕЊЕ	311
42. Анета Стојановска-Стефанова, Марија Магдинчева-Шопова - ПРЕДИЗВИЦИТЕ ОД ПОЛИТИЧКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ЗА ДРЖАВИТЕ	319
43. Aleksandra P. Taneska, Blagojka Zdravkovska-Adamova CREATING SYLLABUS AND DEVELOPING GRADING CRITERIA FOR MACEDONIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES AT SEEU ACCORDING TO NEEDS BASED ANALYSIS	327
44. Ольга Тихонова - И.В. ГЁТЕ КАК КИНОПЕРСОНАЖ: К ПРОБЛЕМЕ ДИАЛОГА ЛИТЕРАТУРЫ И КИНО	337
45. Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска - ГЛАСОВНИТЕ СИСТЕМИ НА ШПАНСКИОТ И НА АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	345
46. Емилија Тодоровиќ - ОБРАЗОВАНИЕ И ПРАКТИКА: УЧЕЊЕ ПРЕКУ РАБОТА-НОВ КОНЦЕПТ ЗА ПРАКТИЧНА ОБУКА ВО ТЕХНИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	351
47. Elena Trajanovska, Maja Gjurovikj, Biljana Ivanova - STANDARDS-BASED EDUCATION IN ACHIEVING LANGUAGE INTEROPERABILITY	357
48. Nina S. Ćeklić - NARRATIVE-STYLISTIC FEATURES IN THE NOVEL LETTERS TO DANILO KIŠ BY FILIP GAJIĆ	365
49. Уљянова Марина Алексеевна - ГЕНДЕРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СЕМАНТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ СЛОВА ВЗГЛЯД	373
50. Славица Урумова-Марковска - ПРОСВЕТИТЕЛСКИОТ ЛИК НА СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ ВО ПРЕДАНИЈАТА И ЛЕГЕНДИТЕ	383
51. С.Н. Филошкина, Ж.А. Борискина - АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА “Getting to Know the General. The Story of an Involvement”, 1984.)	391
52. Наталија Хабарова - АНГЛИЙСКИЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СРЕДСТВАХ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	397
53. Ольга Швецова - ЯЗЫКОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ «ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОЭМЫ» А.С. МАКАРЕНКО	407
54. Васко Шутаров - КУЛТУРА И КУЛТУРНА ДИПЛОМАТИЈА ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈА	415

ПРИМЕНА НА РАЗЛИЧНИ МЕТОДИ НА УЧЕЊЕ НА ИНФОРМАТИЧКИТЕ ПРЕДМЕТИ

**Мирјана Коцалева¹, Александра Стојанова², Билјана Златановска³,
Наташа Стојковиќ⁴**

¹Асистент докторанд, Факултет за информатика, Универзитет „Гоце Делчев“, mirjana.kocaleva@ugd.edu.mk

²Асистент докторанд, Факултет за информатика, Универзитет „Гоце Делчев“, aleksandra.stojanova@ugd.edu.mk

³Вонреден професор, Факултет за информатика, Универзитет „Гоце Делчев“, biljana.zlatanovska@ugd.edu.mk

⁴Доцент д-р., Факултет за информатика, Универзитет „Гоце Делчев“, natasa.stojkovic@ugd.edu.mk

Апстракт

Користењето на повеќе различни методи на учење е релативно нов пристап. Овој пристап е оној што професорите од неодамна започнаа да го препознаваат и да го применуваат. Традиционалниот начин на учење кој се користи (и продолжува да се користи) главно користи јазични и логични наставни методи и многу малку останати техники за учење. Како и професорите, така и секој студент има свој начин на учење. Изборот на методот ја подобрува брзината и квалитетот на учење на студентот. Едни од најпознатите методи на учење се: визуелното учење (со користење на слики), ауралното (со музика и звук), вербалното (јазично), физичкото (со користење на телото, рацете), логичкото (користење на математика за размислување), социјалното (учење во група) и персоналното (индивидуално учење). Секој од овие методи на учење е добар на свој начин и има големо влијание врз студентот, затоа што користи различни делови од мозокот. Во овој труд ќе видиме како и колку од овие методи се применуваат при изучување на информатичките предмети.

Клучни зборови: *методи на учење, информатика*

Вовед

Секоја личност претпочита различни методи на учење и техники. Методите на учење се всушност заедничките начини на кои луѓето учат. Секоја личност во својот процес на учење употребува повеќе методи на учење т.е. комбинација од методи. Некои луѓе можеби сметаат дека имаат доминантен метод на учење, со далеку помала употреба на другите методи. Други пак може да користат различни методи при изучување на различни предмети. Нема правилна комбинација на методи. Ниту нашите методи се фиксни. Можеме да развиеме способност во помалку доминантни методи, како и понатаму да ги развиваме методите што веќе добро ги користиме [1-6].

Користењето на повеќе методи на учење е релативно нов пристап во нашиот образовен процес. Овој пристап е оној што професорите од неодамна започнаа да го препознаваат. Традиционалниот начин на учење кој се употребува, користи главно јазични и логични наставни методи. Исто така, традиционалниот начин користи ограничен опсег на нови техники за учење и настава. Многу училишта сè уште се потпираат на настава во училница, со пишување на табла и книги, многу повторување и тестови за испитување и потврдување на знаењето.

Денес во образованието (основно, средно, високо) покрај традиционалниот начин на учење, се користат и нови методи на учење. Како едни од најпознатите методи на учење ќе ги разгледаме [1-5] :

Визуелното учење (ВИ) (кое уште е познато и како просторно): со користење на слики и просторно разбирање. Ваквите ученици најдобро учат кога имаат слика или знак за да им помогнат да ги обработуваат информациите. Можеби, исто така, треба да го мапираат или да ги напишат своите размислувања за да можат навистина да го процесираат размислувањето. Некои од најчестите карактеристики на овие ученици се:

Имаат добра просторна смисла и чувство за насока

Може лесно да ги визуелизираат предметите, плановите и исходите

Сакаат боење и цртање

Добри се во користењето на мапи и ретко се губат.

Аурално учење (А): со користење на музика и звук. Овој метод на учење најчесто го користат музичарите. Учениците кои го користат овој метод исто така уживаат во слушањето на музика во позадина додека учат.

Вербално (ВЕ) (јазично): со користење на зборови, како во говорна така и во пишана форма. Овие ученици обично се оние што одат на јавно говорење, обожаваат да пишуваат поезија и проза, се занимаваат со новинарство и дебати. Некои од најчестите карактеристики на овие ученици се:

Се изразуваат и во пишан и во говорен збор

Уживаат во читање и пишување

Имаат голем речник и уживаат да научи нови зборови

Физичко (Ф): со користење на телото, рацете и чувството на допир. Физичките ученици го забележуваат физичкиот свет околу нив, како што се текстурите. Тие уживаат во спортот и вежбањето и кога објаснуваат да покажуваат со своите раце. Имаат тенденција да го користат говорот на телото и уживаат во правењето модели или сложувалки. Често се служат со цртање на дијаграми, како некој вид на модели за материјата која ја разработуваат.

Логичко (Л): со користење на математика, логика, расудување и системи. Ваквите ученици би станале успешни инженери, математичари и научници. Тие се поединци кои сакаат да ја разберат содржината или вештините и имаат тенденција да уживаат во игри како шах и други игри за кои е потребно размислување. Логички ученици:

Прават класифицирање и групирање на информациите за подобро да ги разберат

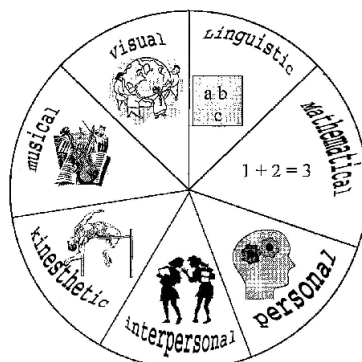
Изведуваат сложени пресметки

Создаваат процедури за понатамошна употреба, откако ќе дојдат до решение на одреден проблем

Прават агенди и списоци со клучни точки од материјалот

Социјално (С): кога поединецот повеќе сака да учи во група/групи со други луѓе. Овој тип на ученици сакаат да споделуваат мислења со останатите членови на групата, да добиваат сугестии, мислења и уживаат во дружење со колегите и надвор од образовната единица (училиште, факултет).

Персонално (П) (индивидуално): кога поединецот повеќе сака да работи сам и да учи самостојно. Овие личности најчесто се сметаат за не социјални, бидејќи не сакаат да го споделат своето знаење со никој. Но, понекогаш во оваа група спаѓаат и социјални ученици кои едноставно подобро учат кога се сами.

Слика 1 Методи на учење [1]

Секој метод на учење користи различни делови од мозокот. Со вклучување на поголем дел од мозокот за време на учењето, се памти повеќе од она што го учиме.

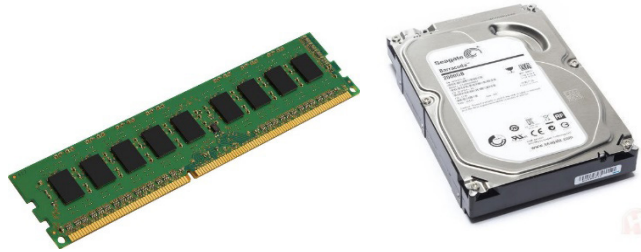
Примената на методите за учење во информатиката

Во овој труд ќе разгледаме кои методи се користат во процесот на учење на информатичките предмети во високото образование, поточно на Факултетот за информатика. Посебно внимание ќе посветиме на предметите Архитектура на компјутери и Оперативни системи. И двата предмета и Архитектура на компјутери и Оперативни системи се изучуваат во втора година (едниот во трети семестар, а другиот во четврти семестар соодветно) на прв циклус на студии. И по двата предмета се одржуваат предавања и вежби. Вежбите се состојат од два дела: аудиториски и лабораториски. Се полагаат два колоквиуми и се изработува проект (најчесто практичен).

Ќе ги разгледаме начинот на предавање (од страна на професорите и асистентите) и начинот на изучување на предметот (од страна на студентите). Главната цел е да видиме кои методи за учење се користат и колку се истите добри и прифатени од студентите.

Вежбите се одржуваат на традиционален начин со табла и креда (вербален метод), но истите се и модернизирани со користење на компјутер за презентирање на наставната содржина. Компјутер се користи и за прикажување на слики и видео материјали поврзани со наставниот материјал (визуелното учење). Исто така за време на вежбите по Архитектура на компјутери ги покажуваме основните делови од кои се состои секој компјутер и истите ги прикажуваме физички, односно во овој сегмент го вклучуваме физичкото учење со допир на

деловите (РАМ меморија, хард диск, матична плоча, процесор, уред за работа со CD/DVD...).

Слика 2 РАМ и хард диск

Вклучено е и логичкото учење при решавање на задачи во различни бројни системи (бинарен, октален, декаден, хексадекаден...) и размислување и логика при програмирање на микропроцесорите. Предвидено е учениците да работат групно на проектите (во група од 2 или 3 студента) со цел да споделуваат знаење и да работат тимски. Тимската работа е добра и ние ја преферираме затоа што на тој начин студентите учат како да споделат знаење, како да комуницираат со своите колеги, да дискутираат и на некој начин да не бидат себични во самиот процес на учење.

Во меѓусебна едночасовна дискусија (интервју) со студентите (вкупно 50) добивме информација дека поголем дел од нив учат во група и само мал дел од нив учат индивидуално. Дури дел од оние кои учат индивидуално, учат и со група исто така. Нивните ставови беа дека учењето во група е поинтересно, помалку стресно и поквалитетно. Тие тврдат дека ако учат дома знаат помалку отколку кога учат во група. Знаењето кое го добиваат од групно учење им е потрајно.

Студентите потврдија дека најголем дел од нив имаат прифатено повеќе методи на учење. Дел од нив учат визуелно со слики или со користење на фотографска меморија, други учат со музика по ритам, некои учат со логички разбирања на материјата, а само мал дел учат со правење на план и со цртање на дијаграми. Најголем дел од студентите учат со помош на повеќе методи истовремено или околу 81.6 %.

Табела 1 Методи на учење по предметот Архитектура на компјутери

Метод на учење	ВИ	А	ВЕ	Ф	Л	С	П
Број на студенти	35	10	50	43	28	48	5
Процент на студенти %	70	20	100	90	56	96	10

Од табелата 1 гледаме дека најмалку студентите учат со користење на музика и звук или само 20 % од вкупниот број на студенти, а сите учат со употреба на вербалниот начин на учење.

Вежбите по Оперативни системи се одвиваат исто на класичен начин и плус употреба на компјутер. Факт е дека студентите најчесто работат на Windows оперативен систем. Но, како што кажува и самото име на предметот покрај Windows се запознаваат и со останатите видови на оперативни системи

и работат на некој од нив (Слика 3). Работиме на online достапен сервер или на наш универзитетски сервер. Секој од студентите може да ги проба командите на избраниот оперативен систем, да напише скрипта (логичко учење), да реши бројни разновидни задачи за процесите на компјутерскиот систем и слично. Со тоа се развиваат логиката и се усовршуваат нивните познавања од областа на математиката. Често во текот на учење гледаме слики, дијаграми, графикони, табели се со цел пореално да се сфати одреден проблем и да може посоодветно и на полесен начин да се пристапи кон негово решавање (визуелно учење). По овој предмет најчесто семинарската работа или проектот се работи индивидуално, но сепак тоа не значи дека на студентите им е забрането тие да работат групно и да си помагаат помеѓу себе.

Слика 3 Видови на оперативни системи

Овој предмет има за учење повеќе типови на задачи и алгоритми. Според сознанијата добиени од студентите (вкупно 68) и по овој предмет тие учат најчесто во група со своите колеги. Исто така добивме до знаење дека тие имаат групи на социјалните мрежи каде можат виртуелно да работат заедно и да разменуваат мислења. Тоа е една од најголемите предности во ова модерно и современо време на живеење.

Табела 2 Методи на учење по предметот Оперативни системи

Метод на учење	ВИ	А	ВЕ	Ф	Л	С	П
Број на студенти	68	5	45	56	38	68	9
Процент на студенти %	100	7.35	66.18	82.35	55.88	100	13.24

И кај овој предмет можеме да забележиме дека многу малку студенти или само 5 од вкупно 68 учат со користење на музика и звук, а сите 68 учат визуелно. Исто така голем број на студенти го користат вербалниот, физичкиот и логичкиот метод.

Заклучок

Според кажаното погоре можеме да заклучиме дека студентите го подржуваат и го прифаќаат новиот начинот на предавање и учење кој опфаќа употреба на повеќе различни методи на учење. Тие го одобруваат новиот начин, пред се бидејќи со употреба на методите се задоволуваат желбите на учење на сите студенти и учењето не е монотono и досадно. Исто така секој студент има

право сам да избира на кој начин ќе го учи наставниот материјал. Изборот на методот ја подобрува брзината и квалитетот на учење на студентот.

Референци

1. Kazu, I. Y. (2009). The effect of learning styles on education and the teaching process. *Journal of Social Sciences*, 5(2), 85-94.
2. Mantle, S. (2001). The seven learning styles. *Teaching/Learning Methods and Skills-Pedagogy*.
3. Conner, M., & Hodgins, W. (2000). Learning styles. Retrieved February, 24, 2003.
4. Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2005). Learning styles and learning spaces: Enhancing experiential learning in higher education. *Academy of management learning & education*, 4(2), 193-212.
5. Kapadia, R. J. (2008, October). Teaching and learning styles in engineering education. In *2008 38th Annual Frontiers in Education Conference* (pp. T4B-1). IEEE.
6. Stojanova, A., Stojkovikj, N., Kocaleva, M., Zlatanovska, B., & Martinovska-Bande, C. (2017, April). Application of VARK learning model on “Data structures and algorithms” course. In *2017 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)* (pp. 613-620). IEEE.